

Zelfregulatie door leerarrangementen

Recht doen aan verschillen binnen en buiten de les

onderzoekers & instituten

Onderzoek ECL: Johan Boone, Nelleke Bouma & Bram Winkelman

Onderzoek Kohnstamm: Ati Raban

KOHNSTAMM
INSTITUUT

NRO NATIONAAL REGIEORGAAN
ONDERWIJSONDERZOEK

Deelfasen van het onderzoek

In het onderzoek Toekomstgericht Onderwijs wordt gekeken naar de realisatie van zogenaamde 'andere doelen' op pionierscholen en volgscholen. Bij het ECL is onderzoek gedaan naar het 'andere doel' zelfregulatie.

In het onderzoek is het ECL getypeerd als volgschool. Een school waar men geen koploper is in innovatief onderwijs, maar waar succesvolle onderwijsvernieuwingen wel snel een plek vinden in de organisatie.

Het onderzoek is opgedeeld in drie deelfasen:

- Deelfase 1: het schoolportret
- Deelfase 2: het onderzoek naar het 'andere doel' - de onderwijspraktijk
- Deelfase 2: het onderzoek naar het 'andere doel' - de rendementsanalyse
- Deelfase 3: het onderzoek naar het effecten van 'andere doel'

Deelfase 1: het schoolportret

Het schoolportret is een rapportage waarin het 'DNA' van het Eerste Christelijk Lyceum Haarlem staat beschreven.

Op basis van bronnenonderzoek en interviews met schoolleiders, docenten en leerlingen is een beeld geschetst van het karakter van deze school.

Op de eerste plaats wordt het ECL ervaren als een school met een zeer veilig sociaal klimaat. Leerlingen en docenten zijn in hoge mate tolerant, waardoor er voor iedereen plaats is en iedereen mag en kan zijn wie hij/zij is.

De school profileert zich naar buiten als:

- [Cultuurprofielschool](#)
- [Jet-Netschool \(Bètaprofilering\)](#)
- [Academische opleidingschool](#)

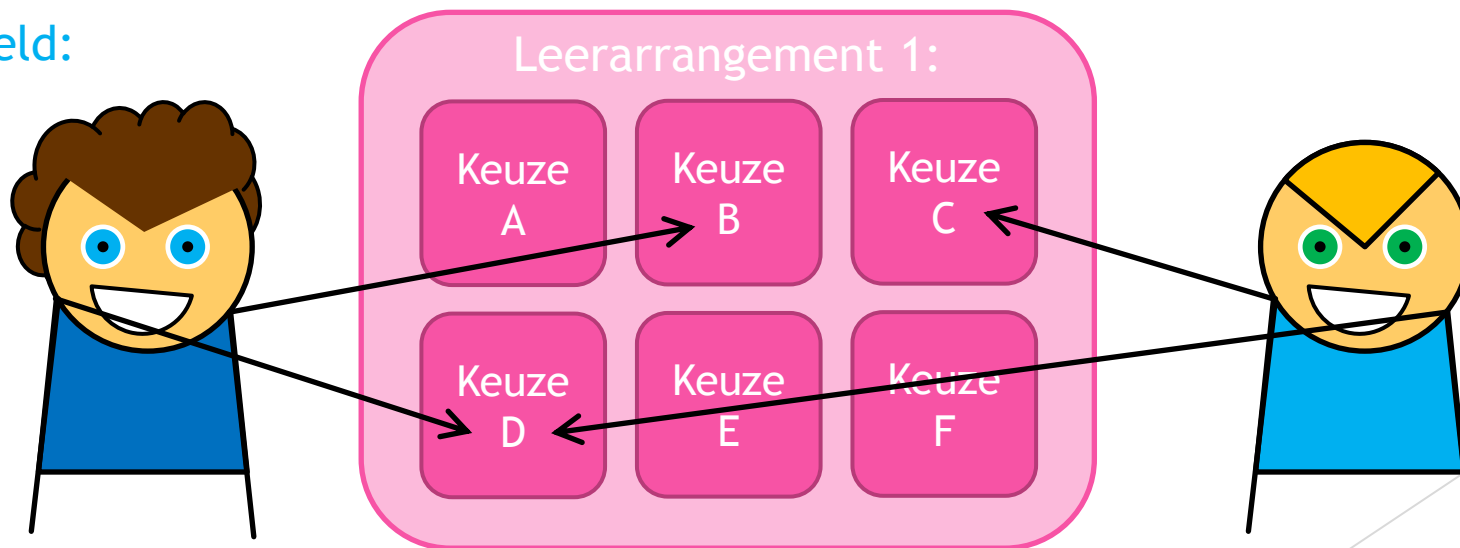

Het 'andere doel': zelfregulatie

Onder de onderzoeksparaplu van Toekomstgericht Onderwijs is op het ECL onderzoek verricht naar een lesmodel waarbinnen differentiatie door zelfregulatie de spil vormt van het onderwijsconcept.

De vaksectie Frans is op eigen initiatief in 2015 gestart met het vak aanbieden in leerarrangementen: de vakinhoud gegroepeerd in blokken, waarbinnen de leerlingen individueel de volgorde bepalen waarin zij de leerelementen uitvoeren. Zodoende bepalen leerlingen zelf hun eigen unieke leerroute en is er sprake van zelfregulatie. De leerling kiest wat zij nodig heeft. De docent krijgt een meer ondersteunende, coachende rol en kan tegelijkertijd ook gericht inspelen op wat individuele leerlingen nodig hebben.

Voorbeeld:

Deelfase 2: de onderwijspraktijk

De onderzoeksvragen voor het onderzoek in deelfase 2 luiden:

- 1: Hoe ziet het werken met leerarrangementen er in de sectie Frans op het ECL in klas 3 havo en 3 vwo uit en meer specifiek, vindt de docent dit werkbaar en heeft de docent het idee dat deze strategie effectief is voor onderpresteerders*?*
- 2: Hoe ervaren leerlingen het werken met leerarrangementen van de sectie Frans op het ECL in klas 3 havo en 3 vwo (werkbaarheid en effectiviteit)?*

Vanuit deze onderzoeksvragen zijn ook enkele deelvragen geformuleerd:

- Is de docent van mening dat het werken met een LA meer mogelijkheden geeft tot differentiatie in de klas. Zo ja, op welke manier is dat zichtbaar?*
- Is de docent van mening dat het werken met een LA positieve gevolgen heeft voor onderpresterende leerlingen. Zo ja, op welke manier uit zich dat?*
- Draagt het werken met een LA bij het vak Frans tot een grotere mate van zelfregulatie bij leerlingen?*

* Uiteindelijk bleek tijdens het onderzoek dat de subgroep van onderpresteerders te klein was om er in de conclusie uitspraken over te kunnen doen.

Deelfase 2: de onderwijspraktijk

Middels lesobservaties is er gekeken hoe het werken met leerarrangementen in de praktijk uitpakt. Opvallend was dat:

- Leerlingen in hoge mate zelf bepalen hoe zij werken (groepjes / individueel).
- Klassikale instructie tot een minimum is teruggebracht.
- De docent vooral coachend aanwezig is.

Middels schriftelijke en mondelinge interviews is de docenten Frans gevraagd hoe zij het werken met leerarrangementen ervaren. Hieruit kwam naar voren dat:

- Er weinig tot geen extra tijdsinvestering nodig is om met de leerarrangementen te werken.
- Het lesgeven hen met deze aanpak meer energie gaf.
- Zij veel sneller en gericht kunnen inspelen op leervragen van individuele leerlingen.
- Onderpresteerders eerder in het vizier komen van de docent.

Ook is een aantal leerlingen gevraagd naar hoe zij het werken met leerarrangementen ervaren:

- Zij de lessen als onrustiger ervaren ten opzichte van het klassieke onderwijs.
- Zij de hoge mate van zelfbeschikking erg waarderen.

Effect Inzet van Leerarrangement
in Klas 3 van het Eerste Christelijk
Lyceum

Toekomstgericht onderwijs
Kohnstamm- NRO

2015-2018

Deelfase 2: de rendementsanalyse

Om het effect van het gebruik van leerarrangementen op de cijfers en de doorstroom te bepalen, is er een uitgebreide data-analyse uitgevoerd. Daarbij is ter vergelijking ook gekeken naar dezelfde data van het vak Duits, dat als andere moderne vreemde taal het dichtst in de buurt van Frans als schoolvak komt.

Omdat de onderzochte groep te klein was om de uitkomsten, zijn alle gevonden resultaten niet statistisch significant. Harde conclusies kunnen dus niet getrokken worden.

De volgende effecten zijn sinds het invoeren van de leerarrangementen waarneembaar:

- Er is een stijging in de eindrapportcijfers bij Frans, terwijl deze bij Duits stabiel blijven.
- Leerlingen kiezen steeds vaker voor het volgen van keuzevak Frans vanaf klas 4.
- Leerarrangementen minder effectief zijn voor havoleerlingen dan voor vwo-leerlingen.

Deelfase 2: en nu verder...

Het ontwikkelen en gebruik van leerarrangementen door de sectie Frans op het ECL is iets dat navolging verdient bij andere secties.

Het delen van de positieve ervaringen van de docenten Frans maken het voor andere docenten drempelverlagend om aan de slag te gaan met het ombouwen van het eigen onderwijsaanbod. Zodoende zullen zij vervolgens beter kunnen differentiëren in de klas en krijgen leerlingen zelf meer de regie over hun onderwijs.

Bij het herinrichten van het onderwijsaanbod is de aanpak met leerarrangementen hier een duidelijke blauwdruk voor.

Om deze vorm van differentiatie te kunnen borgen en de overdracht naar andere vakken succesvol te maken, zal de eigen succeservaring van docenten in de praktijk de belangrijkste factor zijn. Dit kan alleen als docenten niet slechts geïnspireerd zijn door de ervaring van collega's, maar ook daadwerkelijk tijd krijgen om hun onderwijs opnieuw in te richten. Wenselijk is het daarom om secties tijd te bieden om de ontwerpfase in uit te voeren.

Effect Inzet van Leerarrangement
in Klas 3 van het Eerste Christelijk
Lyceum

eerste
christelijk
lyceum

Toekomstgericht onderwijs
Kohnstamm- NRO

2015-2018

Deelfase 3: opbrengst ‘andere doelen’

Voor deelfase 3 zijn gegevens over ‘andere doelen’ van alle deelnemende pionier- en volgscholen verzameld, evenals die van een aantal benchmarkscholen.

Deze gegevens zijn verwerkt door het Kohnstamminstituut om te meten wat het effect van het aanbieden van ‘andere doelen’ is op leerlingen.

De resultaten van dit deelonderzoek zijn te vinden op de [website](#) van het Kohnstamminstituut.

